

Доц. Шевченко М. О.

МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ БАНДУРА
для студентів спеціальності
«Початкове навчання» спеціалізація «Музика»
Педагогічний інститут
Кафедра мистецьких дисциплін

Пояснювальна записка

ТА КОРОТКІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Перед викладацьким колективом інституту і особливо перед викладачем мистецьких дисциплін, який є основним керівником і вихователем студента, стоїть відповідальне завдання виховання і формування світогляду, естетичних поглядів і професійної майстерності студента.

Викладач зі спеціальності повинен постійно спостерігати за поведінкою (відвідуванням, підготовкою до занять), підтримувати тісний контакт з викладачами музично-теоретичних дисциплін, куратором.

У повсякденній праці зі спеціальності викладач повинен прищеплювати студентові інтерес до занять і любов до музики, виховуючи смак на кращих зразках народної музики, творах українських і зарубіжних класиків, сучасних композиторів.

Внаслідок вдосконалення бандури значно розширились її художньо-технічні можливості, вона дедалі більше утверджується як сольний інструмент, а стабілізація навчального процесу в системі музичної освіти зробила її одним з найбільш поширених народних інструментів.

Провідні композитори України збагатили репертуар бандуриста багатьма творами, які написані спеціально для бандури. Бандурі доступні також перекладення і транскрипції. Завдяки розмаїттю інструментально-виразового спектру інструмента і майстерності виконавців бандуристів, можливим стало художньо повноцінне виконання багатьох шедеврів класичної і сучасної музики.

В основу формування музиканта-виконавця повинен бути покладений принцип єдності художнього та технічного розвитку. Робота над оволодінням музично-виконавськими навичками незмінно приходить на основі підкорення техніки завданням музичної виразності. Розкриття ідейно-художнього змісту твору.

Опанування музично-художніх творів розглядається як один із засобів виховання майбутнього музиканта-професіонала. Перед студентом слід ставити посильні завдання, заохочувати активність та ініціативу.

З початком професійного навчання викладач повинен виходити з музичних уявлень студента, всебічно розширюючи його музичний світогляд. З перших занять важливо пробудити в студента любов до музики. Слід постійно розвивати в нього свідоме ставлення до праці над музичним твором, не

дозволяючи механічного програвання, що приведе до формального виконання і гальмуватиме музичний розвиток студента.

Засвоєння початкових навиків гри на бандурі повинно проходити на художньому матеріалі (зокрема використовуючи народні мелодії), а пізніше закріплюватися у вправах і етюдах.

Протягом навчання слід ознайомлювати студента з правильною постановкою ігрового апарату. Студент повинен скеровувати свою увагу на якість звучання та чистоту інтонування. Слід застерігати студентів від механічного відтворення нотного тексту, підкреслювати необхідність вдумливого вивчення того чи іншого твору.

З перших кроків слід розвивати виконавську волю та внутрішнє відчуття музики. Ці важливі якості музиканта дають можливість яскравого і виразного виконання. Проте не треба перевантажувати студента великою кількістю одночасних вимог: необхідно виховувати послідовність завдань, що постійно ускладнюються, розвивати стійку увагу і вчити студента свідомо і вдумливо працювати вдома. Навики самостійної роботи студент повинен одержувати з перших занять. Для цього потрібно визначити конкретні та певні завдання, досягати яких студент повинен свідомо і самостійно.

У вихованні музично-естетичного смаку студентів значне місце займає якість художнього репертуару. При доборі репертуару необхідно враховувати індивідуальність кожного студента, міру його здібностей та підготовки. До репертуару слід включати різноманітні за змістом, формою, стилем і фактурою музичні твори різних авторів, твори українських і зарубіжних класиків, переклади та твори написані для бандури. Не рекомендується включати в план твори, які перевантажують технічні можливості студента. Однак найобдарованішим студентам які легко опановують твори, слід планувати складніший репертуар наступних курсів.

Технічна робота студента має бути систематичною і постійною, вивчення вправ і етюдів потрібно розглядати як важливу і невід'ємну частину навчального процесу. Мета технічного – не тільки рухова, а й звукова діяльність. Систематична робота над гамами розвиває у студента точний ритм, вирівняє звучання, правильну координацію пальців, тембр, а також набуття аплікатурних навиків. Особливу увагу слід надавати грі гамо-подібних та арпеджіо-подібних вправ, подвійних нот акордів.

Значну роль у розвитку техніки бандуриста відіграє систематична робота над етюдами. За допомогою етюдів вирівнюється техніка, надається їй виражальний характер. Правильна робота над технічним матеріалом завжди пов'язана з художнім. Основне призначення технічного матеріалу полягає в тому, щоб допомогти швидше і надійніше засвоїти художній матеріал.

В роботі над художніми творами викладач повинен добиватися в студента змістовності та виразності виконання. Вивчаючи художній твір студент дістає цілісне уявлення про його форму, виразові засоби, мелодичні кульмінації. Засвоювати штрихи, аплікатуру та інші виконавські засоби можна лише переконавшись, що вони зручні й відповідні до темпу.

Робота над виразністю виконання, розвитком слухового контролю, якістю звучання, ритмом і динамікою повинна послідовно проводитись протягом усіх років навчання, бути предметом постійної уваги викладача.

Характерною специфікою мистецтва бандуристів є поєднання співу і гри. Навчання співу бандуристів має бути спрямоване на набуття студентами відповідних їхнім природним даним вокально-технічних навичок. Слід стежити, щоб голосовий апарат студентів не перевтомлювався.

Вокальний твір, що вивчатиме студент, викладач повинен проілюструвати сам, ознайомити студента з текстом. Коли вокальна партія засвоєна, розучується бандурний супровід. Аналізуючи інструментальну партію слід визначити фактуру, динаміку, прийоми гри, розставити аплікатуру. Коли супровід засвоєний, його поєднують зі співом. При цьому слід контролювати зовнішню поведінку студента (посадка під час співу, міміка, та ін. Студент-бандурист, незалежно від наявності його вокальних даних, повинен і практично, і теоретично засвоїти основи вокальної школи, досягти належної майстерності і артистизму в співі під власний супровід на бандурі.

Велику роль в розвитку виконавських задатків студента відіграють систематичні завдання читання нот з листа. Матеріал для читання з листа повинен підбиратися з урахуванням загальному зичного і технічного рівня підготовки студента – шкільного репертуару. Важливо при цьому читати не лише грамотно, але й швидко.

Успішність студентів оцінюється при здачі модулів, заліків та екзаменів.

1. Цілі і завдання дисципліни, її місце у навчальному процесі.

1.1. Мета викладання дисципліни: викладач музичного інструменту бандура I – IV курсів ПНМ ставить за мету:

- виховання у студентів музично-виконавських навичок, оволодіння методикою та основами гри на музичному інструменті бандура ;
- вільно володіти музичним інструментом бандура, грати в ансамблі, вміти акомпанувати, вільно читати з листа, опанувати основи співу (вокалу);
- оволодіти навичками самостійної роботи над музичним твором;
- забезпечити студентів музичним репертуаром, необхідним для роботи в школі;
- сприяти розширенню музичного світогляду, розвитку художнього смаку студентів, допомагати більш глибокому засвоєнню музично-теоретичних дисциплін;
- сприяти музично-естетичному розвитку із знаннями педагогіки і методики.

1.2. Завдання вивчення дисципліни. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- 1) вивчити досконало нотну грамоту для практичного застосування гри на музичному інструменті бандура;
- 2) знати стиль виконання творів композиторів різних епох;
- 3) знати методику поетапного розучування творів, особливості роботи над звуком, ритмом, динамікою; подолання технічних труднощів;
- 4) знати особливості бандурного акомпанементу;

- 5) оволодіти комплексом різних технічних прийомів;
- 6) оприділити стиль твору, жанр, форму.

✓ **Вміти**

- 1) визначити елементи музичної форми (мотив, фраза, період і т.д.);
- 2) зробити аналіз твору: відомості про композитора та його творчість, форма твору, темп, розмір, динаміка, складності в нотному тексті щодо розбору і виконання;
- 3) самостійно вивчити п'єсу, пісню;
- 4) виконувати різні за стилем, формою, жанром твори на високо художньому рівні;
- 5) акомпанувати власному співу;
- 6) підбирати на слух, читати з листа;
- 7) вміти транспонувати;
- 8) грати твори для слухання музики шкільного репертуару;
- 9) грати та співати в ансамблі бандуристів.

Перелік завдань з самостійної роботи студента

1. Ознайомлення з муз. інструментом: стрій, будова. Музична грамота. Постановка рук та перші вправи правою рукою Спів вокальних вправ.
2. Вільне читання нот на нотному стані. Постановка лівої руки та розвиток технічних навиків. Синхронна гра двома руками. Вивчення пісні.
3. Закріплення і вдосконалення навиків бандуриста. Поєднання гри на бандурі зі співом. Гра гам, етюдів. Узагальнення набутих знань.
4. Ознайомлення з програмою, її розбір. Аплікатура у розвитку складних ритмічних побудов. Поглиблення знань з теорії музики. Спів пісень шкільного репертуару.
5. Робота над звуком – штрихи та їх виконання. Вдосконалення координації рук, вільне володіння голосом під власний супровід. Робота над фразами.
6. Робота над художнім виконанням творів: динаміка, темпи, характер виконання. Відтворення образу і характеру у співі пісень шкільного репертуару. Узагальнень набутих знань і умінь. Здача програми. Перевірка самостійної роботи.
7. Техніка виконання гам, етюдів. Вільне володіння вокалом з супроводом.
8. Взаємозв'язок виражальних і виконавських засобів художнього образу твору.
9. Читка з листа, написання анотацій. Емоційно-образний зміст виконуваних творів. Цілісне виконання поліфонії.
10. Робота над виконанням твору великої форми. – інтерпретація, художній образ, цілісність твору.
11. Виразальні засоби в піснях шкільного репертуару. Анотації до пісень, п'єс (слухання музики).
12. Підготовка до сценічного показу: уміння психологічно зосередитись; впевненість виконання у характері кожного твору. Поведінка на сцені.

Контрольно-виконавські вимоги самостійної роботи

- I. Дві шкільні п'єси (усна анотація).
- II. Твір великої форми (усна анотація).
- III. Гама, арпеджіо, акорди. Етюд. Пісня шкільного репертуару під власний супровід.
- IV. Велика форма. Поліфонія. Пісня шкільного репертуару.

Використання нотної літератури

1. Альбом бандуриста Вип. I Учбовий репертуар / упоряд. ред. С.Баштан, В.Петренко. – К. : Музична Україна, 1987.
2. Альбом бандуриста Вип. I Учбовий репертуар / упоряд. ред. С.Баштан, В.Петренко. – К. : Музична Україна, 1991.
3. Бандура 1 клас / упоряд. М.Гвоздь. – К. : Музична Україна,
4. Бандура 2 клас / упоряд. М.Гвоздь. – К. : Музична Україна, 1978.
5. Бандура 3 клас / упоряд. М.Гвоздь. – К. : Музична Україна, 1980.
6. Бандура 4 клас / упоряд. М.Гвоздь. – К. : Музична Україна, 1981.
7. Бандура 5 клас / упоряд. М.Гвоздь. – К. : Музична Україна, 1982.
8. Бандура, учбовий репертуар для учнів 4 кл. ДМШ / упоряд. А.Омельченко. – К. : Музична Україна, 1970.
9. Бандура, учбовий репертуар для учнів 5 кл. ДМШ / упоряд. А.Омельченко. – К. : Музична Україна, 1970.
10. Баштан С. Школа гри на бандурі 1 клас / С.Баштан, А.Омельченко. – К. : Музична Україна, 1984.
11. Баштан С. Школа гри на бандурі 2 клас / С.Баштан, А.Омельченко. – К. : Музична Україна, 1977.
12. Баштан С. Школа гри на бандурі 3 клас / С.Баштан, А.Омельченко. – К. : Музична Україна, 1968.
13. Бібліотека бандуриста. Вип. 9. – К. : Державне видав. Образотв. мист. і музичної літератури УРСР 1961.
14. Бібліотека бандуриста. Вип. 14. – К. : Державне видав. Образотв. мист. і музичної літератури УРСР 1962.
15. Верета Г. Дитячий альбом для бандури / Г.Верета. – К. : Музична Україна, 1991.
16. Взяв би я бандуру. Репертуар бандуриста. Вип. № 4 / упоряд С. Баштан. – К. : Музична Україна, 1969.
17. Герасименко О. Етюди для бандури / упоряд. Оля Герасименко. США, 1994.
18. Етюди для бандури на різні види техніки / В.Петренко, Загальна ред. С.Баштана. – К. : Музична Україна, 1980.
19. Етюди для бандури на різні види техніки. Учбовий репертуар ДМШ 3кл. / упоряд. В.Петренко. – К. : Музична Україна, 1982.
20. Етюди для бандури на різні види техніки. Учбовий репертуар ДМШ 4кл. / упоряд. В.Петренко. – К. : Музична Україна, 1983.
21. Етюди для бандури на різні види техніки. Учбовий репертуар ДМШ 5кл. / упоряд. В.Петренко. – К. : Музична Україна, 1983.
22. Збірник п'єс та пісень для бандури

- 23.Збірник п'єс для бандури / упоряд. А. Омельченко. – К. : Державне видав. Образотв. мист. і музичної літератури УРСР 1959.
- 24.Збірник п'єс для бандури / упоряд. С.Баштан. – К. : Держвидав музичної літератури УРСР 1960.
- 25.Зошит Анни Магдалини Бах / упоряд. та аранж. С.Баштан. – К. : Музична Україна, 1969.
- 26.Кабачок В. Школа гри на бандурі / В.Кабачок, Є.Юцевич. – К. : Державне видав. Образотв. мист. і музичної літератури УРСР 1958.
- 27.Кабачок В. Школа гри на бандурі / В.Кабачок, Є.Юцевич. – К. : Державне видав. Образотв. мист. і музичної літератури УРСР 1968.
- 28.Ключник М. Збірник п'єс та пісень для бандури / М.Ключник. – К. : Мистецтво 1965.
- 29.Опришко М. Школа гри на бандурі / М.Опришко. – К. : Музична Україна, 1967.
- 30.Педагогічний репертуар бандуриста для ДМШ. Вип. I. / упоряд. А.Омельченко. – К. : Музична Україна, 1967.
- 31.Солоспів бандуриста. Репертуарний збірник для ДМШ та музичних училищ. – К. : Музична Україна, 1985.
32. Українські народні пісні для голосу в супроводі бандури / обр. Ф.Жарка. – К. : Музична Україна, 1967.
- 33.Українські народні пісні для голосу в супроводі бандури / обр. В.Таловирі. – К. : Музична Україна, 1990.